EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2022 06 07
COM(2022) 256 final

# KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

## Šešioliktoji metinė 2021 m. Sąjungos paramos, teikiamos pagal 2006 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 389/2006, nustatantį finansinės paramos priemonę Kipro turkų bendruomenės ekonominei plėtrai skatinti, ataskaita

# KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

## Šešioliktoji metinė 2021 m. Sąjungos paramos, teikiamos pagal 2006 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 389/2006, nustatantį finansinės paramos priemonę Kipro turkų bendruomenės ekonominei plėtrai skatinti, ataskaita

## 1. ĮVADAS

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 389/2006[1] (toliau – Pagalbos reglamentas) yra paramos Kipro turkų bendruomenei pagrindas ir pagal jį būtina kasmet teikti ataskaitas Tarybai ir Europos Parlamentui.

## 2. PARAMOS PROGRAMAVIMAS

Nuo 2006 m. iki 2021 m. pabaigos veiksmams pagal Pagalbos reglamentą buvo numatyta skirti 623 mln. EUR. 2021 m. gruodžio mėn. 2021 m. metinei veiksmų programai skirta suma siekė 30,7 mln. EUR[2]. 2021–2027 m. daugiametėje finansinėje programoje (DFP) pateikta daugiametė šios programos perspektyva ir numatytas stabilus metinis finansavimas. Vis dėlto paramos programa, kurios tikslas – atitinkamai pasirengti visapusiškam Bendrijos *acquis* taikymui Kipro Respublikos teritorijos dalyse, kurių Kipro Respublikos Vyriausybė veiksmingai nekontroliuoja, ir jam palengvinti išsprendus Kipro problemą, yra išimtinai laikino pobūdžio, o Pagalbos reglamentu ir Tarybos reglamentu 2020/2093[3], kuriuo nustatoma DFP sudaromos sąlygos suvienijimo atveju atlikti peržiūrą.

## 3. ĮGYVENDINIMO PRIEMONĖS

Programa įgyvendinama tose Kipro Respublikos teritorijose, kurių Kipro Respublikos Vyriausybė veiksmingai nekontroliuoja ir kuriose *acquis* taikymas laikinai sustabdytas remiantis Stojimo sutarties 10 protokolu. Parama įgyvendinama taikant tiesioginį ir netiesioginį valdymą.

Komisija veikia išskirtinėmis politinėmis, teisinėmis ir diplomatinėmis sąlygomis. Skiriant tokią paramą nesiekiama šiose teritorijos dalyse pripažinti kitą valdžios instituciją nei Kipro Respublikos Vyriausybė. Kad programa būtų įgyvendinama laikantis patikimo finansų valdymo principų, reikalingos *ad hoc* priemonės. Dėl ES finansuojamų pagalbos programų paprastai su paramą gaunančios šalies vyriausybe sudaromi susitarimai, kuriais nustatoma paramos vystymuisi teisinė sistema. Dėl paramos Kipro turkų bendruomenei tokie susitarimai negali būti sudaromi. Viena iš Komisijos atsakomybės sričių yra būdingos rizikos valdymas ir mažinimas, o tarp priimtų priemonių yra aktyvi sutarčių stebėsena ir paramos teikimas gavėjams, peržiūrėtos mokėjimo sąlygos, taip pat atsargus požiūris į naudojimąsi bankų

[1] 2006 m. vasario 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 389/2006, nustatantis finansinės paramos priemonę Kipro turkų bendruomenės ekonominei plėtrai skatinti, ir iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2667/2000 dėl Europos rekonstrukcijos agentūros (OL L 65, 2006 3 7, p. 5).

[2] 2021 m. gruodžio 13 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo priimama 2021 m. Kipro turkų bendruomenės veiksmų programa (C(2021) 8905).

[3] 2020 m. gruodžio 17 d. Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2093, kuriuo nustatoma 2021–2027 m. daugiametė finansinė programa (OL 433I, 2020 12 22, p. 11).

garantijomis. Didelę paramos dalį sudaro parama dotacijomis, dėl to reikalingas daug išteklių reikalaujantis valdymas.

Tam, kad būtų užtikrintas poveikis, Kipro turkų bendruomenė turi visapusiškai dalyvauti rengiantis įgyvendinti *acquis*, atsižvelgiant į jo sustabdymo panaikinimą pagal 10 protokolą, kai bus išspręsta Kipro problema.

Programos grupė vykdo veiklą per ES programos rėmimo biurą tose Nikosijos teritorijos dalyse, kurios nėra veiksmingai kontroliuojamos. Komisijos atstovybė Kipre taip pat rengia susitikimus, seminarus ir spaudos konferencijas, bendrauja su Kipro visuomene visoje saloje, be kita ko, informuoja apie pagalbos programą. Be to, ES informacijos centras, finansuojamas pagal pagalbos programą, vykdo įvairius komunikacijos ir matomumo didinimo veiksmus, teikia informaciją apie ES politikos priemones, prioritetus ir veiksmus, kuriais remiama Kipro turkų bendruomenė, taip pat propaguoja Europos kultūrą.

## 4. ĮGYVENDINIMAS ATASKAITINIU LAIKOTARPIU

### 4.1. Bendra apžvalga

Komisija ir toliau įgyvendina Pagalbos reglamentą siekdama pagrindinio tikslo – remti Kipro susivienijimą. Suradus viską apimantį Kipro problemos sprendimą, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, vieningai sprendžia dėl reikiamų šio reglamento adaptacijų.

2021 m. veiksmais buvo tęsiami keli nusistovėję ir sėkmingi projektai, pavyzdžiui, ES stipendijų programos ir pasitikėjimo stiprinimo priemonės, skirtos Kultūros paveldo apsaugos techniniam komitetui ir Be žinios dingusių asmenų paieškos komitetui remti. Toliau buvo taikoma speciali abiejų bendruomenių techninių komitetų iniciatyvų finansavimo priemonė.

Vienas esminių programos elementų tebėra parama dotacijomis. Didesnė parama buvo teikiama susivienijimui besirengiantiems pagrindiniams ekonomikos sektoriams, vykdant projektus, skirtus privačiajam sektoriui, kaimo vietovėms ir žmogiškųjų išteklių plėtrai. Buvo toliau dedamos pastangos siekiant apčiuopiamų rezultatų gyvūnų ligų naikinimo ir maisto saugos srityse.

2021 m. balandžio mėn. Komisija priėmė du teisės aktus: Reglamentą (ES) 2021/591, kuriuo į saugomų kilmės vietos nuorodų (SKVN) ir saugomų geografinių nuorodų (SGN) registrą įtraukiamas pavadinimas „Halloumi“ / „Hellim“, ir Sprendimą (ES) 2021/586, kuriuo leidžiama prekiauti „Halloumi“ / „Hellim“ per Žaliąją liniją, kai Kipro turkų gamintojai suderins savo gamybos standartus su ES gyvūnų sveikatos ir maisto saugos standartais. Nuo 2021 m. spalio 1 d. tik Kipre pagal tradicinį receptą pagamintas „Halloumi“ / „Hellim“ gali būti teikiamas ES rinkai tuo pavadinimu. Vėliau imtasi įvairių paramos priemonių, siekiant padėti įgyvendinti SKVN „Halloumi“ / „Hellim“ dokumentų rinkinį Kipro turkų bendruomenėje.

Vis dar labai trūksta paramos gavėjų pajėgumų, reikalingų siekiant veiksmingai įgyvendinti *acquis*, kai Kipro problema bus visapusiškai išspręsta. Tačiau Kipro turkų bendruomenė ir toliau darė didelę pažangą įvairiose srityse ir dabar geriau suvokia sunkumus.

Viena išliekančių problemų buvo Famagustos kanalizacijos tinklo tiesimas, dėl kurio sudarytą sutartį Komisija nutraukė 2013 m. gruodžio mėn. Ginčas su buvusiu rangovu buvo perduotas arbitražui ir procesas tebevyksta. Tuo pat metu buvo sudaryta sutartis dėl susijusių remonto darbų ir darbai buvo pradėti.

Pagalbos programos įgyvendinimą apsunkino COVID-19 pandemija. Komisija ir toliau užtikrino, kad programa būtų įgyvendinama nepaisant aplinkybių, ir ėmėsi švelninimo priemonių, kad būtų galima netrukdomai tęsti projektus. Neatidėliotinų priemonių rinkinys padėjo teikti būtiniausias medicinos atsargas, ekonominę paramą labai mažoms įmonėms ir MVĮ bei ekspertų konsultacijas Kipro turkų bendruomenei.

Metų pabaigoje pagal pagalbos programą buvo sudaryta ir vykdoma 191 sutartis.

## 4.2. Pažanga siekiant konkrečių tikslų

Bendrasis šios pagalbos programos tikslas – palengvinti Kipro susivienijimą skatinant Kipro turkų bendruomenės ekonominę plėtrą, visų pirma ekonominę salos integraciją, abiejų bendruomenių tarpusavio ryšių bei ryšių su ES gerinimą ir pasirengimą taikyti *acquis*.

Siekiant kiekvieno Pagalbos reglamente nurodyto tikslo, 2021 m. vykdyta toliau aprašyta veikla.

### *4.2.1. 1 tikslas. Infrastruktūros vystymas ir restruktūrizavimas*

Remiantis Jungtinių Tautų vystymosi programa (UNDP), buvo toliau įgyvendinama Vietos infrastruktūros priemonė (VIP) pagal šiuo metu Sąjungos vardu su Komisija pasirašytus susitarimus dėl 23,4 mln. EUR įnašo. Šia priemone padedama parengti ir įgyvendinti atitinkamas investicijas į vietos infrastruktūrą. Be 13 reikšmingų projektų, įgyvendinamų pagal VIP, 2021 m. taip pat buvo užbaigtas optimizuotas vietos bendruomenėms skirtas trečiasis kvietimas teikti pasiūlymus, todėl galimi dar keturi papildomi projektai pagal VIP. 2021 m. buvo pradėti Kormakičio bendradarbiavimo centro statybos darbai, taip pat pasirašyta projektavimo ir statybos sutartis dėl Morfu nuotekų valymo įrenginio išplėtimo.

Vandens sektoriuje 2021 m. lapkričio mėn. buvo užbaigti naujojo Nikosijos nuotekų tinklo statybos darbai. Įgyvendinant šį projektą, buvo nutiesta 13 km nutekamųjų vamzdžių nuotekoms iš Nikosijos teritorijos perduoti į abiem bendruomenėms skirtą Nikosijos nuotekų valymo įrenginį (ES finansuojamas projektas užbaigtas 2013 m.). Įgyvendinant projektą bus sumažinta požeminio vandens tarša ir apsaugoti bendri vandens ištekliai visoje saloje.

2021 m. liepos mėn., kai buvo sudarytos tinkamos veiksmingo sutarties įgyvendinimo sąlygos, pradėti Famagustos kanalizacijos tinklų taisymo darbai.

Nepaisant COVID-19 pandemijos, padaryta pažanga įgyvendinant dvi iš dalies pakeistas darbų sutartis dėl sąvartyno išplėtimo ir sąvartyno dujų pašalinimo įrenginio – kietosioms atliekoms tvarkyti skirtos investicijos dabar viršija 4,5 mln. EUR. Pakeitimais suteikta galimybė pagaminti iki 0,8 MW elektros energijos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (sąvartyno dujų surinkimas, tvarkymas ir deginimas). Pagaminta elektros energija užtikrinama, kad naujai perduotu eksploatuoti valymo įrenginiu būtų tvariai tvarkomos sąvartynų nuotekos (filtratas).

Deja, paramos gavėjui nepavyko panaudoti sąvartyno įrenginio, įskaitant filtrato valymo įrenginį, kaip buvo numatyta iš pradžių. Nors filtrato valymo įrenginys perduotas eksploatuoti 2021 m., jis buvo uždarytas ir nebenaudojamas ilgiau kaip 10 mėnesių. Dėl to neišvengiamai labai pablogėjo investavimo padėtis. Komisija nuolat stengiasi ištaisyti šią padėtį ir užtikrinti, kad įrenginys vėl pradėtų veikti.

Pajėgumų stiprinimo paslaugų sutartimi į atliekų tvarkymo praktiką vietos bendruomenėse įtraukti žiedinės ekonomikos principai. Pradėta kurti pirmoji

gamintojo atsakomybę už pakuočių atliekų perdirbimą perimanti ne pelno organizacija. Šis procesas jau beveik baigtas. Įgyvendinant šią iniciatyvą, vietos ūkininkai sėkmingai išbandė ir praktiškai panaudojo iš Nikosijos nuotekų valymo įrenginių gautą nuotekų dumblą.

Pagal ES finansuojamą integruotą kietųjų atliekų tvarkymo planą dotacijomis aštuonioms vietos bendruomenės padedama pagerinti atliekų tvarkymo infrastruktūrą – pradėtas galutinis šių projektų įgyvendinimo etapas.

Pagerinti vietos techniniai pajėgumai stebėti aplinkos kokybę – atnaujintas oro kokybės stebėsenos tinklas ir įsteigta oro ir kuro kokybės etaloninė laboratorija. 2021 m. visu pajėgumu veikęs oro kokybės stebėsenos tinklas dabar matuoja daugiau teršalų didesniame skaičiuje vietų.

*4.2.2. 2 tikslas. Socialinės ir ekonominės plėtros skatinimas*

Pagal pagalbos programą buvo toliau tenkinami būtiniausi sveikatos priežiūros sektoriaus nustatyti poreikiai, susiję su COVID-19 pandemija, ir suteiktas 11 mln. EUR vertės neatidėliotinos ekonominės pagalbos paketas socialiniam ir ekonominiam pandemijos poveikiui mažinti.

Projektas „Novatoriškas verslumas ir dialogas“, įgyvendintas su Šiaurės Airijos bendradarbiavimo užjūrio šalyse organizacija (NI-CO), buvo pagrindinė priemonė, padėjusi kovoti su neigiamais ekonominiais pandemijos padariniais. Iš viso 7,2 mln. EUR skirta dotacijų schemai „Užimtumo apsauga ir kūrimas“, pagal kurią 86 sėkmingos labai mažos ir mažosios įmonės gaus finansavimą, kurio didžiausia vertė siekia 60 000 EUR.

Kaimo plėtros srityje buvo pratęstas techninės pagalbos projektas dėl ūkių konsultavimo paslaugų (angl. *farm advisory services*, FAS), jis bus užbaigtas 2024 m. sausio mėn. Juo siekiama padėti Kipro turkų ūkininkams įgyvendinti FAS strategiją, kuri apima konsultacijų, mokymų ir pajėgumų stiprinimo galimybių teikimą vietos konsultantams.

Siekiant padėti įgyvendinti SKVN „Halloumi“ / „Hellim“ dokumentų rinkinį, 2021 m. sudaryta sutartis dėl svarbių 3,1 mln. EUR vertės intervencinių priemonių, susijusių su maisto sauga ir pasirengimu krizėms. Techninės pagalbos projektu siekiama paspartinti ES suderintų maisto higienos ir maisto saugos standartų įgyvendinimą Kipro turkų bendruomenėje ir pagerinti pasirengimą galimoms gyvūnų ligų krizėms.

Be to, įgyvendinant techninės pagalbos projektą, kuriuo buvo stiprinami veterinarijos specialistų gebėjimai užkirsti kelią gyvūnų ligoms, jas kontroliuoti ir naikinti, užbaigtas antras didelio masto gyvūnų mėginių ėmimas ir tyrimai dėl prioritetinių ligų (bruceliozės ir tuberkuliozės). Komisija teikė laboratorinių tyrimų paslaugas, tiekė veterinarinius reikmenis ir teikė gyvūnų mėginių ėmimo bei tyrimų paslaugas. Buvo paimta daugiau kaip 6 100 bandų ir daugiau kaip 427 000 gyvūnų (galvijų, avių ir ožkų) mėginių užkrėstiems gyvūnams aptikti ir pašalinti iš ūkių. Todėl bruceliozės paplitimas Kipro turkų bendruomenėje mažėja.

ES parama taip pat prisidėta prie tolesnės pažangos įtraukiant privačius veterinarijos gydytojus, kad jie imtų gyvūnų mėginius ir vykdytų tyrimus. Taip pat buvo pristatyta beveik 500 000 EUR vertės laboratorinė įranga, kuri turėjo padėti padidinti tyrimų maisto ir sveikatos laboratorijose apimtį ir patikimumą.

Švietimo sektoriuje vykdytas techninės pagalbos projektas, skirtas mokymo ir mokymosi tobulinimui, padėjo atlikti nuolatinio profesinio tobulėjimo padėties analizę

ir informacijos bei ryšių technologijų naudojimo Kipro turkų bendruomenėje analizę. Komisija ir toliau siekia savo ilgalaikio tikslo – suderinti Kipro turkų vaikų švietimą su geriausia tarptautine praktika.

Užbaigtas 1,1 mln. EUR vertės projektas, kurio tikslas – sukurti mokslo laboratorijas pradinėse mokyklose. Baldai ir įranga buvo pristatyti ir įrengti 48 pradinėse mokyklose. Paramos gavėjui taip pat buvo pristatyta kilnojamoji laboratorija – specialiai įrengtas autobusas. Buvo surengti praktiniai mokymai pradinių mokyklų mokytojams. Šie mokytojai ves pamokas laboratorijose. Tuo pat metu pradėta taikyti papildoma priemonė, orientuota į veiksmingą laboratorijų naudojimą ir tvarumą. Toliau buvo rengiamasi sukurti laboratorijas vidurinėse mokyklose.

Nors dėl COVID-19 pandemijos profesinio rengimo ir mokymo programų rengimo projektas buvo šiek tiek sutrikdytas, jis buvo tęsiamas pasirinktose profesinio rengimo srityse, siekiant padidinti jaunimo įsidarbinamumą. Paramos gavėjai ne kartą pranešė esantys patenkinti projekto veikla ir paprašė jį pratęsti dar dvejiems metams.

Pasaulio bankas, įgyvendindamas ekonominės stebėsenos programą, toliau teikė išsamią analizę, techninę pagalbą ir pasiūlymus dėl patobulinimų. Programoje daug dėmesio buvo skiriama makroekonominei analizei ir darniam vystymuisi, verslo aplinkai ir su prekyba susijusiam susivienijimo poveikiui, įsidarbinamumui ir įgūdžiams, ypatingą dėmesį skiriant moterų ekonominiam įgalėjimui ir išsamiai konkrečių žemės ūkio gamybos aspektų analizei.

Statistikos srityje 2021 m. buvo pasirašytos dvi sutartys dėl IT infrastruktūros ir techninės pagalbos teikimo, siekiant pagerinti veiklos rezultatus ir administracinių duomenų šaltinių valdymą. Šiuos projektus papildo tikslinė pagalba, teikiama pagal Komisijos techninės pagalbos ir informacijos mainų programos (TAIEX) priemonę ir per Pasaulio banką. Šie projektai priklauso platesnio masto ES strategijai, kuria siekiama tobulinti statistinių duomenų rengimą Kipro turkų bendruomenėje.

#### *4.2.3. 3 tikslas. Susitaikymo skatinimas, pasitikėjimo stiprinimo priemonės ir parama pilietinei visuomenei*

Be žinios dingusių asmenų paieškos komitetas (BŽDAPK), kuriam parama pagal pagalbos programą teikiama remiantis susitarimu dėl įnašo su JT vystymosi programos atstovais, tęsė darbą vietoje ir laboratorijose. Iki 2021 m. pabaigos iš visų 2 002 be žinios dingusių asmenų BŽDAPK ekshumavo 1 184 asmenų palaikus, iš kurių 1 023 asmenų palaikai buvo genetiškai identifikuoti ir grąžinti jų šeimoms. Dėl pandemijos ir itin karštų orų kasimo darbai 2021 m. gerokai sulėtėjo, todėl BŽDAPK nariai nenumatytų įvykių atveju ir toliau įgyvendino savo nenumatytų atvejų kasimo strategiją.

2021 m. gruodžio mėn. pasirašytas naujas susitarimas dėl 2,6 mln. EUR įnašo BŽDAPK veiklai 2022 m. finansuoti. Iš viso 2006–2021 m. ES skyrė didesnę kaip 30 mln. EUR sumą, kuri sudaro 75 proc. visų BŽDAPK per šį laikotarpį skirtų lėšų.

Svarbus pagalbos programos komponentas siekiant susitaikymo ir pasitikėjimo stiprinimo ir toliau yra kultūros paveldo apsauga, kurią vykdo abiejų bendruomenių Kultūros paveldo apsaugos techninis komitetas. 2021 m. šioje srityje užbaigta 18 projektų. Iš viso kultūros paveldo programai skirta apytiksliai 22 mln. EUR ES lėšų. Tai leido išsaugoti, struktūriškai remti, fiziškai apsaugoti arba atkurti daugiau kaip 107 kultūros paveldo vietoves visoje saloje.

Pagal abiejų bendruomenių techninių komitetų rėmimo priemonę ir toliau buvo buriamos abi bendruomenės ir sprendžiamos kasdienės Kipro gyventojų problemos. Nepaisant pandemijos, Kultūros, Aplinkos, Švietimo ir Sveikatos komitetai įgyvendino keletą tikslinių veiksmų.

Jungtiniams pasaulio koledžams (angl. *United World College*, UWC) sėkmingai įgyvendinus bandomąją abiejų bendruomenių stipendijų programą, pagal naują susitarimą 10 Kipro turkų ir 10 Kipro graikų studentų 2021 m. įvairiose šalyse galėjo dalyvauti tarptautinio bakalaureato diplomo programoje. UWC įgyvendinami veiksmai taip pat apima įvairių bendruomenių jaunimo dalyvavimo skatinimo veiklą ir trumpus kursus, kuriais siekiama suteikti jaunimui daugiau galimybių imtis teigiamų pokyčių savo visuomenėje.

Parama pilietinei visuomenei buvo teikiama ir 2021 m. Techninės pagalbos pilietinės visuomenės organizacijoms (PVO) teikimo priemonė „Pilietinė erdvė“ toliau padėjo stiprinti PVO pajėgumus ir skatinti pilietinės visuomenės vystymuisi palankią aplinką, taip pat skatinti tinklaveiką ir bendrus veiksmus su Kipro graikų ir kitomis ES PVO. Buvo peržiūrėtas priemonės „Pilietinė erdvė“ aktyvaus pilietiškumo komponentas „Tapk pilietišku“ ir juo bus remiami teisėmis pagrįsti PVO ir aktyvistų veiksmai.

Pagal programą „Veikli Kipro pilietinė visuomenė VII“ iš viso skirta 11 naujų dotacijų, daugiausia mažesnėms, vietos lygmens PVO. 2021 m. buvo sėkmingai užbaigta didžioji dalis projektų pagal ankstesnį kvietimą ir kvietimą teikti pasiūlymus dėl kovos su prekyba žmonėmis. Likę projektai šiuo metu yra galutiniame įgyvendinimo etape. Dotacijų gavėjai, kurie teikė paraiškas su abiejų bendruomenių partneriais, toliau bendradarbiavo su kolegomis iš Kipro graikų bendruomenės.

2021 m. spalio mėn. Žmogaus teisių platformos asociacija pradėjo teikti ES finansuojamą tiesioginę dotaciją. Platforma stebės ir praneš apie kovą su prekyba žmonėmis, pabėgėlių teises, LGBTI+ asmenų teises, atitinkamą suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, kalinimo sąlygas ir laisvę nebūti kankinamam. Ji taip pat rems aukas ir stiprins pilietinės visuomenės gebėjimus teisių klausimais apskritai.

Pagal vietos bendruomenės dotacijų schemą Nikosijoje buvo pastatyta prieglauda smurto šeimoje aukoms apgyvendinti. Projektas taip pat padėjo didinti informuotumą ir supaprastinti rėmimo procedūras Kipro turkų bendruomenėje.

#### *4.2.4. 4 tikslas. Kipro turkų bendruomenės priartinimas prie ES*

Nuo 2014–2015 mokslo metų valdyti ES stipendijų programą buvo pavesta Britų Tarybai. Iš paskutiniam kvietimui teikti pasiūlymus skirto biudžeto 2021–2022 mokslo metais buvo galima finansuoti 136 stipendijas. Šiomis stipendijomis remiami studentai, studijuojantys pirmame bakalauro studijų kurse, magistrantūros ar doktorantūros programų studentai, taip pat tyrėjai ir specialistai, siekiantys toliau vystyti savo kalbinius ir profesinius įgūdžius kitose ES šalyse.

Pagal stipendijų programą nuo 2007 m. stipendijas gavo apie 2 000 studentų. Programa apėmė daugiau kaip 100 ES mokymosi vietų, daugiau kaip 100 universitetų 23 ES šalyse ir daugiau kaip 20 skirtingų profesijų. Nuo 2022 m. Britų Tarybą, kaip įgyvendinančiąją partnerę, pakeis Gėtės institutas. Buvo užbaigtas susitarimas su Europos koledžu dėl stipendijų ne daugiau kaip trims Kipro turkams, jei jie atitiks priėmimo kriterijus.

ES programos rėmimo biuro kartu su Komisijos atstovybe Kipre valdomas ES informacijos centras 2021 m. pasiekė aukštą ES matomumo lygį vykdydamas veiklą

tiek internete, tiek ne internete. Jis ėmėsi veiksmų dėl daugiau kaip 20 su ES susijusių temų, įskaitant lyčių lygybę, smurtą dėl lyties, LGBTI+ asmenų teises, neįgaliųjų teises, dezinformaciją bei darbuotojų saugą ir sveikatą. Europos žaliasis kursas buvo propaguojamas internetiniuose seminaruose tvariosios energijos, energijos vartojimo efektyvumo, gaisrų prevencijos, nulinės taršos, atliekų tvarkymo ir pakuočių atliekų klausimais.

ES informacijos centras surengė 32 renginius, įskaitant plataus masto Europos dienai skirtą internetinę kampaniją, ir 79 pasikartojančius renginius, įskaitant keletą koncertų internetu, naujų Europos kalbų pristatymą ir praktinius meno seminarus. Renginiai pritraukė daugiau kaip 15 000 dalyvių. Pradėta ir įgyvendinta plataus masto informacinė kampanija „Sveikas gyvenimo būdas visiems“. Galiausiai buvo parengta 12 naujienlaiškių ir 9 infografikai (leidiniai), išplatintas 471 informacinis dokumentas, o vietos žiniasklaidoje pasirodė 289 naujienų straipsniai ir 11 televizijos laidų.

Apsilankymų socialinio tinklo „Facebook“ puslapyje „Abbilgi“ skaičius įrodo veiklos populiarumą – 2021 m. prisijungė daugiau kaip 2 000 naujų sekėjų, bendras jų skaičius dabar siekia 22 812.

*4.2.5. 5–6 tikslai. Kipro turkų bendruomenės rengimas priimti ir įgyvendinti acquis*

Pagalbos reglamento 5 ir 6 tikslams įgyvendinti naudojama Komisijos techninės pagalbos ir informacijos mainų programos (TAIEX) priemonė; ji padeda Kipro turkų bendruomenei pasirengti įgyvendinti *acquis* atsižvelgiant į jo sustabdymo panaikinimą, kai tik Kipro problema bus visapusiškai išspręsta.

2021 m. buvo toliau teikiama pagalba 12-oje pagrindinių *acquis* sričių, arba „sektorių“. TAIEX parama sėkmingai pritaikyta prie internetinės aplinkos, o susidomėjimas didėja beveik visuose sektoriuose. 2021 m. iš viso surengti 147 TAIEX renginiai – jų labai padaugėjo, palyginti su 49 renginiais 2020 m. Be reguliarios TAIEX veiklos, buvo dedamos pastangos sukurti visų teisinių tekstų, parengtų naudojantis TAIEX parama, duomenų bazę ir pagerinti vertimo raštu ir žodžiu kokybę Kipro turkų bendruomenėje.

TAIEX sveikatos srities ekspertai teikė nuolatinę pagalbą reaguojant į COVID-19. Parama buvo sutelkta į aptikimo ir švelninimo priemones, visų pirma visuomenės sveikatos priemones, veiksmingą tyrimų strategiją ir skiepijimo planus. Ekspertai taip pat padėjo sustiprinti laboratorijų pajėgumus ir įsteigti pranešimų apie farmakologinį budrumą tinklą Kipro turkų bendruomenėje.

Pagal TAIEX buvo toliau teikiama parama prekybai per Žaliąją liniją (Reglamentas (EB) Nr. 866/2004). 2021 m. Komisijos įgalioti nepriklausomi ekspertai atnaujino reguliarius bulvių, medaus ir šviežios žuvies patikrinimus.

## 4.3. Finansinis vykdymas (sutartys ir mokėjimai)

*4.3.1. Sutarčių sudarymas*

2021 m. Komisijos prisiimtų teisinių įsipareigojimų vertė siekė 30 mln. EUR. Atsižvelgiant į žmogiškųjų ir finansinių išteklių apribojimus, pasirengimo būsimam *acquis* įgyvendinimui trūkumus ir projektų tvarumą, tai reiškia, kad atsilikimas sutarčių sudarymo srityje panaikintas.

*4.3.2. Mokėjimai*

2021 m. mokėjimai iš viso sudarė 38 mln. EUR (2020 m. – 41 mln. EUR).

## 4.4. Stebėsena

Komisija yra tiesiogiai atsakinga už daugumos projektų įgyvendinimą (tiesioginis valdymas). Komisijos tarnybos vykdo labai aukšto lygio stebėseną nuolat palaikydamos ryšį su rangovais, organizuodamos patikras vietoje, susitikimus vietoje ir iniciatyvinių komitetų posėdžius. Paramos dotacijomis grupė (PDG) toliau teikė techninę pagalbą Komisijai ir padėjo stebėti dotacijų sutarčių įgyvendinimą, kartu padėdama dotacijų gavėjams taikyti ES dotacijų sutarčių įgyvendinimo, be kita ko, antrinių viešųjų pirkimų, taisykles.

Komisija taip pat įgyvendina kelias sutartis netiesioginio valdymo būdu. Tokie įgyvendinantys subjektai, kaip Jungtinių Tautų vystymosi programa, Britų Taryba ir Šiaurės Airijos bendradarbiavimo užjūrio šalyse organizacija, teikia ataskaitas Komisijai pagal atitinkamus pagrindų susitarimus. Komisija kasdien atidžiai vykdo šių veiksmų stebėseną.

### 4.5. Auditas ir kontrolė

2017 m. Vidaus audito tarnybos atlikto paskutinio audito rekomendacijos, susijusios su viešųjų pirkimų vidaus kontrolės tvarka, visiškai įgyvendintos.

### 4.6. Vertinimas

Pagal rezultatų stebėsenos projektą toliau buvo peržiūrimi atrinkti veiksmai ir surengti numatyti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų mokymai vidaus stebėsenos pajėgumų stiprinimo klausimais. Rezultatų stebėsenos ekspertų rekomendacijos, susijusios su aktualumu, efektyvumu, veiksmingumu ir tvarumu, dabar įtraukiamos į peržiūrėtus ir naujus veiksmus.

2021 m. užbaigtas pagalbos programos laikotarpio vidurio vertinimas. Jo tikslas buvo pateikti bendrą nepriklausomą įvertinimą ir surinkti įrodymų apie pažangą, 2013–2018 m. padarytą siekiant Pagalbos reglamente nustatytų tikslų. Galutinėje ataskaitoje padaryta išvada, kad pagalbos programa gali būti laikoma labai svarbia ir, atsižvelgiant į ypatingas Kipro turkų bendruomenės aplinkybes, palyginti sėkminga iniciatyva, turinčia didelę Europos pridėtinę vertę.

### 4.7. Informavimas, viešinimas ir matomumas

2021 m. iš viso imtasi 394 matomumo ir komunikacijos veiksmų; dėl COVID-19 apribojimų jie daugiausia vykdyti internetu. Padaryta pažanga rengiant brošiūras dėl ES paramos reaguojant į COVID-19 ir dėl privačiojo sektoriaus vystymosi.

### 4.8. Konsultacijos su Kipro Respublikos Vyriausybe

Tiek asmeniškai, tiek internetu surengti susitikimai su Kipro Respublikos Vyriausybės atstovais. Komisija toliau tikisi Vyriausybės bendradarbiavimo, kad būtų galima patvirtinti nuosavybės teises ir palengvinti abiejų bendruomenių techninių komitetų darbą. Komisija reguliariai susitinka su nuolatinės atstovybės atstovais.

## 5. IŠVADOS

Komisija toliau teikia pagalbą pagal Pagalbos reglamentą, siekdama palengvinti Kipro suvienijimą: tuo tikslu ji, vykdydama veiklą pagal Pagalbos reglamento šešis tikslus, skatina Kipro turkų bendruomenės ekonominę plėtrą. 2021 m. teikiant paramą toliau daugiausia dėmesio buvo skiriama sritims, kuriose ateityje gali iškilti problemų dėl *acquis* laikymosi.

Į praeityje suteiktą paramą ir projektų brandą bus nuolat atsižvelgiama rengiant būsimas programas. Bus toliau dedamos pastangos siekiant didesnio poveikio prioritetinėse srityse, vykdant mažiau, bet didesnio masto veiksmų.

Komisija yra pasiruošusi skirti išteklių, be kita ko, pagal pagalbos programą, suvienijimo deryboms remti, prireikus padedant JT.